

Nr 105.

Af herr **Antonsson**, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ett centralt ämbetsverk för sociala ärenden, socialstyrelsen.

I skrifvelse 1905 anhöll Riksdagen hos Kungl. Maj:t om utarbetande af förslag till inrättande af ett nytt departement, afseende att tillgodose näringarnas behof.

Vid 1907 års riksdag väcktes motion, hvori hemställdes, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t efter pröfning, i samband med spörsmålet om inrättande af ett nytt statsdepartement för handel, industri och sjöfart, af frågan om de sociala ärendenas sammanförande under ett statsdepartement täcktes till Riksdagen afgifva förslag till de grundlagsändringar, hvartill denna pröfning kunde föranleda. I motiveringen till motionen framhölls bland annat, att det borde stå klart för en hvar, att det borde ligga i *en* mans hand att leda och öfvervaka beredningen af de sociala regeringsärendena eller i hvarje fall den största och hufvudsakligaste delen af dem och att sedermera föredraga dessa ärenden inför Konungen. Riksdagen aflät i anledning af motionen en skrifvelse till Kungl. Maj:t.

I skrifvelsen anfördes, bland annat, att med de sociala regeringsärendenas splittring på icke mindre än fem af statsdepartementen vore det uppenbart, att svårigheterna för en sakkunnig och kraftig ledning af dessa ärenden från regeringens sida skulle vara synnerligen stora, liksom också den tanken måste ligga nära till hands, att ingen af statsrådets ledamöter kunde känna sig bära särskildt ansvar för regeringens åtgöranden på det sociala området. Vidare yttrade Riksdagen, att förutom anförda skäl för ett sammanförande af de sociala regeringsärendena ett ytterligare sådant vore den därigenom uppnådda fördelen, att på *en* af statsrådets ledamöter komne att hvila det närmaste och hufvudsakliga ansvaret för hvad å det sociala området af regeringen gjordes eller underlätes. Att

upprätta ett särskildt departement för de sociala ärendena ansåg sig Riksdagen, åtminstone för det dåvarande, icke kunna förorda. Ett skäl härför vore bl. a., att Riksdagen, såsom förut nämnts, år 1905 anhållit om utarbetande af förslag till inrättande af ett nytt departement. En annan utväg för målets vinnande syntes Riksdagen vara, att man i vårt land, liksom flestades i utlandet skett, förlade de sociala regeringsärendena, som lämpligen kunde sammanföras, till en särskild byrå under något af departementen.

På grund af hvad Riksdagen i skrifvelsen anfört, anhöll Riksdagen, att Kungl. Maj:t vid pröfningen af spørsmålet om inrättande af ett nionde statsdepartement äfven ville taga under ompröfning frågan om de sociala regeringsärendenas sammanförande under ifrågavarande eller annat departement och till Riksdagen afgifva de förslag till grundlagsändringar, hvar till denna pröfning kunde föranleda.

Riksdagen har således afsett att i första hand få till stånd ett särskildt departement för tillgodoseende af näringarnas behof. I samband därmed borde frågan om ett sammanförande af de sociala ärendena till ett departement tagas under ompröfning. *Ett bland Riksdagens hufvudmotiv för ett dylikt sammanförande var att få ansvaret för de sociala ärendenas handläggning lagd på en departementschef.* Och Riksdagen uttalade vidare i enlighet med motionärens förslag, att den skulle få frågan sig förelagd i sådan form, att den kunde göras till föremål för en omsorgsfull och allsidig pröfning och att således i samband därmed erforderliga lagändringar skulle vidtagas.

Utan afseende å Riksdagens sålunda uttalade mening har chefen för civildepartementet nu förordat ett förslag till inrättande af ett fristående, centralt ämbetsverk, en socialstyrelse, i hvilken de sociala ärendena skola sammanföras. Detta har skett innan frågan om det nya departementet blifvit utredd; och förslaget har erhållit formen af en anslagsfråga, utan samband med några lagändringar.

Frågan om inrättande af det nya departementet har undanskjutits och satts i andra hand. Men det är väl ostridigt, att om man pålägger näringarna och deras utöfvare dryga och alltjämt växande kostnader för sociala ändamål, man ock är skyldig tillse, att dessa näringar beredas tillfälle och möjlighet att utveckla sig. För att de skola kunna i tillbörlig grad göra sig gällande, är det emellertid nödvändigt att de erhålla i statsrådet sin särskilda representant, som tillvaratager deras intressen och framhäfver deras synpunkter, då de sociala frågorna föras fram. Det går ej att särställa näringarna och de sociala frågorna med ensidigt tillgodoseende

af endera parten. Sätts näringarnas intressen i andra hand, kunna de sociala angelägenheterna icke i tillbörlig och önskvärd grad beaktas. Därför är det nödvändigt, att organisationsspörsmålen lösas i ett sammanhang. Jämväl från organisationens egen synpunkt är det lämpligast att få de därpå inverkan omständigheterna utredda och bedömda samtidigt.

Genom godkännande af det framlagda förslaget äfven med dess detaljer vinnas icke det af Riksdagen uttalade önskemålet om de sociala ärendenas handläggning af *en* för dem ansvarig departementschef. Fortfarande skulle, såsom chefen för civildepartementet i sin motivering framhåller, en del viktiga sociala ärenden handläggas af andra departement, särskildt skulle kanske de viktigaste, nämligen ett flertal lagstiftningsärenden fortfarande höra under justitiedepartementet. Splittringen skulle således alltjämt stå kvar.

Ej heller förutsattes i Riksdagens skrifvelse upprättande af ett nytt centralt ämbetsverk för de sociala ärendena, liggande utanför vederbörande departement. Riksdagens framställning afsåg en förstärkning af arbetskrafterna inom departementet, alltså att departementschefen skulle hafva vid sig omedelbart anställda, till departementet hörande personer, som besitte erforderlig sakkunskap för att kunna biträda vid utredningen af förefallande spörsmål. Därigenom skulle ock ledningen kunna blifva mera enhetlig, och man undvek att få ytterligare ett ämbetsverk, som, bildande en ny instans, skulle passeras, innan man äntligen fick fram ärendet inför Kungl. Maj:t.

Visserligen säges nu, att då departementalreformen kommer, är det meningen att inränga det nya ämbetsverket i Kungl. Maj:ts kansli. Enligt den kortfattade redogörelse, som lämnats rörande de hufvudprinciper efter hvilka departementalreformen skulle genomföras, skulle en del af de nuvarande centrala ämbetsverken indragas i departementen och där bilda afdelningar eller kontor. Går ett dylikt förslag igenom, kan det möjligen låta sig göra att inpassa socialstyrelsen, ehuru det ej är sagdt, att man kan utan vidare flytta in den, sådan den af Kungl. Maj:t föreslås till upprättande. Omgruppering inom departementen af ärendena kan befinnas erforderlig, och en del ärenden kunna måhända anses lämpligare böra förläggas till utanför departementen stående ämbetsverk. Det är sålunda bl. a. en för närvarande omstridd fråga, hvart yrkesinspektionen bör förläggas. Klart är därför, att ett upprättande nu af en särskild socialstyrelse, afsedd att sedermera inrängas i något departement, kan komma att medföra afsevärd olägenhet för genomförandet af en rationell departementalreform.

Skulle emellertid departementalreformen icke blifva genomförd i enlighet med de principer, som af departementalkommitterade framlagts, utan det hela stanna vid ett påbättrande af den nuvarande anordningen — med inrättande af ett nytt departement för näringarna, en lämpligare gruppering af ärendena de olika departementen emellan och inrättande af nya byråer inom desamma, förfogande öfver personal med speciell sakkunskap i vissa frågor — kommer det alltid att möta svårigheter vid omplacering af socialstyrelsens personal. Ty det är tydligt, att socialstyrelsen då icke kan med dess föreslagna organisation inrangeras såsom en byrå eller, om man så vill, sönderdelas på flera byråer i något af departementen.

Då det ej kan dröja så länge, innan departementalreformförslaget i dess helhet blir klart, och man således får tillfälle att pröfva frågan om de sociala ärendenas sammanförande och handläggning i samband med öfriga departementalfrågor och därå inverkan omständigheter, måste det anses lämpligast och klokast att dröja med pröfningen af den nu lösryckta delen. Att omedelbart inrätta en socialstyrelse vore uppenbarligen ett föregripande, för att använda ett på senare tid ofta begagnadt uttryck.

Chefen för civildepartementet har anfört hufvudsakligen två skäl, hvarför han redan till innevarande års Riksdag och oberoende af förslaget om reformering af departementen framlagt sitt förslag.

Det ena är att de sociala ärendena tränga på och kräfva sin lösning. Det är nödvändigt för departementschefen, som har hufvudparten af dessa ärenden, att erhålla dugliga medhjälpare för att kunna bereda ärendena och att se till, att det hela blir planmässigt anordnad.

Det andra skälet är, att kommerskollegium är öfverhopadt af göromål och behöfver blifva befriadt från den arbetsstatistiska afdelningen och en del till andra afdelningar inom detsamma hörande ärenden för att kunna ägna hela sin uppmärksamhet åt de till dess egentliga uppgift hörande ärenden.

Hvad det första skälet vidkommer skall gärna medgifvas, att departementschefens uttalade mening om behöfvet af medhjälpare kan hafva fog för sig. Men den saken synes kunna afhjälpas genom en enklare, provisorisk anordning. Därtill kommer, att departementschefen alltid såsom hittills har till sin disposition de arbetskrafter inom kommerskollegium och äfven andra ämbetsverk, hvilka han finner erforderliga för utredningsarbetena.

De lagstiftningsfrågor, som väntas komma att inom närmaste tiden framläggas, afse ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen, olycksfallsförsäk-

ringen, moderskapsförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen, öfver hufvud alltså de sociala försäkringsfrågorna. Det bör anmärkas, att den arbetsstatistiska afdelningen hittills mycket lösligt sysslat med dessa ärenden. Förslagen äro att vänta inom den närmaste tiden. Sakkunnige på dessa områden torde således ej finnas inom arbetsstatistiska afdelningen, och det kan ej rimligen vara meningen, att beredningen och föredragningen af ifrågavarande ärenden inför Kungl. Maj:t skall få anstå, tills socialstyrelsen hunnit blifva fullt organiserad och förvärfvat den erforderliga sakkunskaper. Sakkunskaper torde få sökas på annat håll.

Det andra skälet var nödvändigheten att minska kommerskollegii arbetsbörda. Men blir den så väsentligt lättad om arbetsstatistiska afdelningens och en del andra ärenden utbrytas? Kan kollegium ej, utan att dess egentliga ärenden lida skada, bibehållas sådant det nu är, tills dess departementalkommittéer blifva färdiga med sitt förslag och kommerskollegiikommittén hunnit afgifva sitt betänkande om kollegii omorganisation? Det förefaller så. Läser man Kungl. Maj:ts proposition, skall man finna, att de förvaltningsärenden, som åligga afdelningen för arbetsstatistik, äro ytterst obetydliga och knappast till någon del äro af den beskaffenhet att de påkalla handläggning af kollegium i dess helhet. De hufvudsakliga göromål, arbetsstatistiska afdelningen har att utföra, bestå i statistiska bearbetningar, hvilka kräfva längre eller kortare tid och som icke öka, åtminstone i nämnvärd grad, de öfriga afdelningarnas i kommerskollegium arbete. Emellertid kan man anmärka, att kommerskollegium haft att afgifva, i likhet med andra ämbetsverk, utlåtanden rörande lagförslag af social natur, och att dessa ärenden härefter skulle komma att hvilas på den blifvande socialstyrelsen. Detta kan ju vara sant, men därvid bör man icke förbise, att redan nu ett och annat af dessa lagförslag handlagts af den arbetsstatistiska afdelningen, t. ex. lagförslaget om sjukkassor, och där förberedts, hvarför de ej så mycket tyngt kommerskollegii öfriga afdelningar. Vidare är ju, såsom i motiveringen till förslaget om socialstyrelse framhållits, förhållandet det att alla lagförslag och ärenden af social natur, som beröra näringarna, gifvetvis skulle underställas eller beredas i samråd med näringarnas representanter i statsförvaltningen. Kommerskollegium slipper således ej ifrån dem, dess arbete med dessa ärenden blir ej mindre, under det att däremot formerna, under hvilka arbetet skall utföras, torde blifva mera tyngande och tidsödande.

Ehuru man naturligtvis icke bör alldeles bortse från hvad kommerskollegium anfört om nödvändigheten af att lätta eller minska dess arbetsbörda, torde på grund af hvad ofvan anförts vara uppenbart, att den föreslagna utbrytningen icke medför den lättnad, som man tänkt sig, och

att ett uppskof med utbrytningen bör kunna utan egentlig olägenhet äga rum, tills man får tillfälle att i ett sammanhang pröfva hithörande frågor. Det bör ock föras i erinring, att, då år 1910 frågan om förläggningen af tillsynsmyndigheten öfver sjukkassorna var aktuell, kommerskollegium icke hade något emot att tills vidare öka sin arbetsbörda med handläggningen af sjukkasseärendena, oaktadt vägande principiella skäl då framfördes för sammanförandet af tillsynsmyndigheten med olycksfallsförsäkringens officiella organ.

Hvad beträffar detaljerna i det afgifna förslaget om en socialstyrelse, så har förut anförts, att det ingalunda är klart, att de ärenden, som an gifvas böra tillhöra socialstyrelsen, böra dit förläggas. För arbetarskyddsärendenas förläggning till det blifvande departementet för näringarna hafva goda skäl anförts, och det kan vara underkastadt tvifvel, om det är lämpligt eller i längden blir lyckligt att på det föreslagna sättet slita sambandet mellan näringarna och arbetarskyddet. Det nödvändiga samarbetet, som utlofvas, mellan näringarnas och de sociala ärendenas representanter kanske ej går att uppehålla i praktiken.

I fråga om de sociala försäkringsfrågorna har, anför departementschefen, ingen meningsskiljaktighet, annat än från riks försäkringsanstaltens sida, varit rådande om lämpligheten däraf, att socialförsäkringsfrågorna sammanhållas med arbetarfrågor, arbetarskyddsfrågor och öfriga sociala frågor uti en, såvidt möjligt, enhetlig socialförvaltning. Att så borde ske, vore äfven statsrådets bestämda mening. Socialförsäkringsfrågan i sin helhet borde sålunda fortfarande tillhöra civildepartementet, som jämväl uttryckligen borde tilläggas civillagstiftningen på området, då denna icke nu tillhörde det. Vidare ville statsrådet ansluta sig äfven till de sakkunniges förslag i hvad det afsåge den mera begränsade befattning, som tillsvidare skulle tilläggas den blifvande socialstyrelsen beträffande dessa ärenden. Äfven för statsrådet syntes det tämligen visst att, huru än den blifvande socialförsäkringens förvaltningsorgan kunna blifva ordnade, en gemensam, sammanhållande myndighet alltid måste blifva erforderlig. Kunde detta behof, såsom statsrådet, i motsats mot riks försäkringsanstalten, hoppades, tillgodoses inom ramen af den nu till upprättande föreslagna socialstyrelsen, syntes detta statsrådet vara lämpligt, icke minst med hänsyn till det ofvan framhållna önskemålet om socialförsäkringsfrågans jämte öfriga sociala frågor sammanhållande till en enhetlig organisation inom den högsta förvaltningen. Äfven ur kostnadssynpunkt borde säkerligen en sådan anordning vara fördelaktig. Lika tydligt torde ock vara — såsom kommittéerna och de sakkunnige framhållit — att den direkta för-

säkringsverksamhet, som staten själf utöfvar och framdeles i väsentligt ökad grad kan komma att utöfva på ett eller flera områden, icke kan dit förläggas, utan måste handhafvas af ett eller flera särskilda organ, till hvilka ock under vissa betingelser ledningen och kontrollen öfver lokala, offentliga eller enskilda organ för verksamheten kan komma att förläggas.

Man kan vara ense om lämpligheten och önskvärdheten, för att ej säga nödvändigheten af att de sociala försäkringsfrågorna icke isoleras från utan behandlas och utredas i samband med frågan om arbetarskydd och andra sociala frågor. De böra ock ses ur synpunkter af näringarnas intressen och möjligheter. Men sammanhållningen och ledningen bör ligga direkt hos Kungl. Maj:t, som har att vid genomförandet af de sociala försäkringsfrågorna tillse, att andra intressen icke trädas för nära, att socialförsäkringen löses efter en enhetlig plan, samt att den erhåller det biträde af yrkesinspektion och andra statsmyndigheter, som är nödvändigt för att en effektiv kontroll och afsedt resultat skall uppnås.

Men en sak är att sammanföra frågorna till ett departement med en för deras behöriga handläggning ansvarig departementschef, om hvilken anordnings lämplighet de flesta kunna vara ense. En annan åter är att upprätta ett fristående förvaltande ämbetsverk, bildadt af den utbrutna hittills för de sociala försäkringsfrågorna tämligen främmande arbetsstatistiska afdelningen.

Det kan icke vara lämpligt att till ett dylikt förvaltningsverk förlägga förberedande utredningar för lagstiftning rörande socialförsäkringen och de allmänna grunderna för organisationen af denna försäkring. Vid utredningen af dessa ärenden torde ett ämbetsverk utan erfarenhet om socialförsäkringens praktiska tillämpning icke blifva till något afsevärdt gagn.

Statsrådet har emellertid vidare uttalat, att den direkta försäkringsverksamhet, som staten själf utöfvar och kan komma att utöfva, icke kan förläggas till socialstyrelsen, utan måste handhafvas af en eller flera särskilda organ.

Statsrådet har härigenom framhållit, att den sociala försäkringens förvaltning måste, åtminstone då försäkringen blifvit fullt genomförd, blifva af den omfattning, att den icke kan inrymmas i socialstyrelsen, utan att särskilda ämbetsverk skola inrättas, sorterande under socialstyrelsen. Men hvad blir följderna af detta? Jo, då socialstyrelsen icke utgör en del af Kungl. Maj:ts kansli och icke kan omhänderhafva utarbetandet af lagförslag eller dylikt på socialförsäkringens område, har man, såsom förut påpekats, erhållit en ny instans, ägnad allenast att genom måhända ofta obehöfliga utredningar fördröja ärendenas behandling. Enhetligheten vinnes ej härigenom och Riksdagens hufvudsyfte med sin framställning om

de sociala ärendenas sammanförande under en ansvarig departementschef uppnås ej; man erhåller allenast ännu ett ämbetsverk, på hvilket ansvaret ytterligare kan utportioneras.

Man måste äfven anmärka mot departementschefens uttalande om den framtida organisationen af socialförsäkringens förvaltning. Han tänker sig, att denna skulle handhafvas af ett eller flera särskilda organ.

Af riksdagshandlingarna framgår, att från olika håll och särskildt af riksförsäkringsanstalten framhållits, att förvaltningen måste enhetligt organiseras, då socialförsäkringens olika grenar gripa in i och äro afsedda att komplettera hvarandra. Det är ju också klart, att förvaltningskostnaderna skola hålla sig billigare, och att försäkringen skall blifva mera effektiv, om för densamma finnes en enhetlig förvaltningsorganisation.

En dylik, eftersträfvansvärd enhetlighet synes statsrådet ej afse. Hans uttalande går i alldeles motsatt riktning.

Emellertid intager statsrådet ej någon konsekvent ståndpunkt gentemot sitt principuttalande, att den direkta försäkringsverksamheten *icke* kan förläggas till socialstyrelsen. I strid mot detta uttalande föreslår han, att tillsynen öfver sjukkasseverksamheten skall flyttas öfver på socialstyrelsen, och den personal, som för densamma är erforderlig, skall uppföras på ordinarie stat; och vidare är afsikten, att moderskapsförsäkringen, om nu lagförslaget härom förelägges Riksdagen, skall förläggas till socialstyrelsen.

Det har visserligen af bland andra de sakkunnige, som afgåfvo förslag till lag om sjukkassor och ordnandet af tillsynsmyndigheten öfver dessa kassor, gjorts gällande, att den sjukkasseverksamhet, som skulle regleras genom lagen om sjukkassor, icke vore att anse såsom någon socialförsäkring. Detta kan ju vara sant, men man måste dock medgifva, att den befattning, staten nu har med sjukkassorna, är tämligen likartad med det direkta förvaltningsbestyr, staten har eller kommer att hafva med socialförsäkringen. Och enligt förslaget till lag om moderskapsförsäkring skulle staten komma att direkt drifva dylik försäkring.

Hvad särskildt tillsynsmyndigheten öfver sjukkassorna angår, så vill jag erinra därom, att denna myndighets förläggande till kommerskollegium och dess arbetsstatistiska afdelning uttryckligen angifvits vara ett provisorium, en anordning tills vidare i afbidan på departementalreformen och utredningen af de sociala försäkringsfrågorna. Jag hänvisar i fråga härom till hvad riksförsäkringsanstalten anfört i sin underdåniga skrifvelse den 4 mars 1912 angående vissa ärendens förläggning till socialstyrelsen.

Man synes nu ej vilja erinra sig, under hvilka förutsättningar tillsynsmyndigheten förlades till kommerskollegium, och söker utan vidare få

den fastlåst i arbetsstatistiska afdelningen eller den föreslagna socialstyrelsen.

Detta är att gå utredningen af frågorna om de lämpligaste formerna för socialförsäkringens organisation i förväg. Statsrådet har dock själf, på sätt framgår af sid. 77 i den kungl. propositionen yttrat, att »afgörandet af dessa frågor måste emellertid anstå, intill dess nu pågående utredningar hunnit avslutas.»

Man har åberopat ålderdomsförsäkringskommitténs yttrande öfver förslaget om en socialstyrelse och af detta hämtat det hufvudsakliga stödet för den uttalade meningen, att något föregripande af socialförsäkringsfrågornas organisation icke skulle äga rum genom socialstyrelsens upprättande och förläggandet dit af en del frågor rörande socialförsäkringen. Kommitténs yttrande synes emellertid utgå från, att socialstyrelsen skulle bilda ett led i den blifvande departementalreformen och vid dennas genomförande ingå såsom en afdelning i något af departementen. Såsom ofvan antydts, vet man ännu intet om, huru departementalreformen kommer att gestalta sig. Det kan mycket väl inträffa, att denna icke kommer att genomföras enligt de grunder, som departementalkommittén angifvit. Då föreligger ej den förutsättning, som synes ligga till grund för ålderdomsförsäkringskommitténs uttalande.

Om Riksdagen mot förmodan skulle anse sig böra godkänna Kungl. Maj:ts förslag om inrättande af en socialstyrelse eller bevilja medel till en dylik styrelse trots de skäl, som tala däremot, och trots det outredda skick, hvori frågan befinner sig, bör dock under alla omständigheter afskiljas den del af socialstyrelsens stat, som afser 3:dje byrån (för socialförsäkring, närmast sjukkasseärenden m. m.). Det synes så mycket större skäl att låta anstå med organiseringen af sjukkasemyndigheten, som gällande lag om sjukkassor måste anses äfven den allenast som ett provisorium.

Nödvändigt är nämligen, att vi så snart som möjligt erhålla obligatorisk sjukförsäkring. Utan en sådan kan man ej rationellt ordna olycksfalls- eller invaliditetsförsäkringen. Och det gjorda försöket att partiellt lösa frågan om moderskapsförsäkring har ställt i klar belysning nödvändigheten att få utan tidsutdräkt sjukförsäkringen ordnad. I afvaktan på resultatet af en utredning om införande af obligatorisk sjukförsäkring — en utredning, som man får hoppas, att Kungl. Maj:t låter utan dröjsmål igångsätta — böra alla frågor om ändring rörande tillsynsmyndigheten öfver sjukkassorna och hvad därmed sammanhänger anstå.

En annan fråga, som i detta sammanhang ej bör förbigås, är den om utarbetandet af statistik om olycksfall i arbete.

För närvarande utarbetas dylik statistik af kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. Från flera håll har framhållits otillförlitligheten och således det ringa värdet af denna statistik. Jag hänvisar särskildt till hvad härom anförts i vid propositionen fogade yttranden om förslaget rörande upprättandet af en socialstyrelse. Uppenbart torde väl för alla vara, att en ändring bör vidtagas i fråga om denna statistik. Redan ur kostnadssynpunkt kan det ej försvaras att fortsätta med dess utarbetande på sätt nu sker. Statsrådet har icke velat närmare ingå på denna ömtåliga punkt.

Klart synes mig därför vara, att de befattningar och de belopp, som i det uti propositionen förekommande förslaget till stat för socialstyrelsen äro upptagna för ifrågavarande statistiks utarbetande, böra ur statförslaget uteslutas.

Det låter sig icke göra att med ledning af de i Kungl. Maj:ts proposition lämnade uppgifter exakt beräkna de belopp, hvarmed de af Kungl. Maj:t begärda anslagssummorna böra minskas, i händelse från socialstyrelsen uteslutes befattningen med socialförsäkringen, närmast sjukkasseärenden, och med utarbetandet af statistik öfver olycksfall i arbete.

I kungl. propositionen äro föreslagna att å ordinarie stat uppföras, bland annat, följande poster i lönestaten för socialstyrelsen:

3:dje byrån (för socialförsäkring, närmast sjukkasseärenden m. m.):

En byråchef (tillika t. v. sjukkasseinspektör) . . .	8,100 kr.
En sekreterare och inspektörsassistent	5,800 »
En aktuarie (tillika registrator för sjukkasseregistret och kassör för styrelsen i dess helhet)	4,000 »
	<hr/>
	Summa 17,900 kr.

4:de byrån (för socialstatistiken och publikationsverksamheten):

En byråchef	8,100 kr.
Tre förste aktuarier à 5,800 kr.	17,400 »
Två aktuarier à 4,000 kr.	8,000 »
	<hr/>
	Summa 33,500 kr.

Därest sjukkasseärendena och befattningen med olycksfallsstatistiken icke öfverflyttas till socialstyrelsen, skulle lönestaten kunna minskas dels med förutnämnda belopp å 17,900 kr., dels antagligen med anslagen till en förste aktuarie och en aktuarie å 4:de byrån eller således 9,800 kr.

Dessutom har jag antagit, att ett kvinnligt biträde af högre och två kvinnliga biträden af lägre kvalifikation skulle kunna undvaras, hvilket

skulle medföra en minskning af 4,000 kr., och att anslaget till amanuenser, sakkunniga, extra biträden, gratifikationer och vikariatsersättningar skulle kunna minskas med 6,100 kr. Tillsammans skulle alltså det ordinarie anslaget till aflöningsstat för socialstyrelsen, hvilket skulle uppföras i riksstaten under sjätte hufvudtiteln, kunna minskas med 37,800 kr. eller från det i kungl. propositionen upptagna beloppet 138,200 kr. till 100,400 kr.

Huru mycket det extra anslaget skulle kunna minskas, har jag än mindre noggrant kunnat beräkna, men har antagit, att det i kungl. propositionen beräknade anslaget skulle kunna minskas med åtminstone en femtedel eller 7,000 kr., alltså från 35,000 kr. till 28,000 kr.

Därest Riksdagen beslutar att minska de af Kungl. Maj:t begärda anslagsbeloppen för socialstyrelsen med de af mig nu angifna belopp, torde Kungl. Maj:t komma att hos Riksdagen göra framställning om anvisande af erforderliga medel till den nuvarande tillsynsmyndigheten öfver sjuk-kassor m. m.

Sammanfattar jag, hvad jag sålunda anfört, så torde man först erinra sig, att Riksdagen begärt reformering af departementen och att därvid skulle i första hand tillgodoses det trängande behovet af ett departement för näringarna. I samband med utredningen härom borde, enligt Riksdagens uttryckligen uttalade önskan, tillses, att de sociala ärendena blefve såvidt möjligt sammanförda till ett departement, så att för dessa ärendens beredning och handläggning stode såsom ansvarig *en* departementschef.

I strid mot Riksdagens uttalade mening har frågan om det nya departementet undanskjutits; och regeringen har föreslagit inrättande af ett nytt förvaltande ämbetsverk, en socialstyrelse, utrustad med vidtgående befogenhet och utan bestämda gränser för sitt maktområde.

Genom denna anordning har icke tillgodosetts Riksdagens önskemål om koncentrerung af de sociala ärendena till en för dem ansvarig departementschef.

Riksdagen förutsatte, att departementalreformen skulle pröfvas i ett sammanhang; och att förslaget därom skulle föreläggas i sådan form, att Riksdagen erhöle tillfälle att samtidigt pröfva erforderliga grundlagsändringar.

Man lösbyter nu en del af departementalreformen och söker få denna reform ledd i en viss riktning, utan att Riksdagen lämnas något medbestämmande i fråga om denna riktning.

Att nu besluta anslå medel till upprättande af en socialstyrelse är ovillkorligen ett föregripande af departementalreformen. Socialstyrelsens upprättande binder och försvårar denna reform.

Genomföres departementalreformen på sådant sätt, att det icke låter sig göra att inpassa socialstyrelsen däri, utan måste man tillgripa en annan organisation för de sociala ärendenas handläggning inom departementen, blir det nya ämbetsverket obehöfligt.

Man har visserligen — för att förhindra en dylik eventualitet — på allt sätt gjort sig möda att tillägga socialstyrelsen så många förvaltningsuppgifter som möjligt. Resultatet af detta sträfvande har dock blifvit synnerligen ringa. Man har måst afstå från det ena förslaget efter det andra. Man har nödgats erkänna, att de nu pågående utredningarna om en del sociala frågor kunna gifva till resultat sådana organisationer för dessa frågor framtida handläggning, att det nu ej kan blifva tal om att binda ifrågavarande ärenden vid socialstyrelsen. Man anser sig böra alldeles särskildt betona, att skärpta bestämmelser skola utfärdas, afsedda att möjliggöra en ändring af socialstyrelsen och förflyttning af dess personal. Äfven häri framlyser tviflet på hållbarheten i längden af de argument, som framförts för socialstyrelsens upprättande.

De särskilda skäl, som anförts såsom motiv för att redan nu, oberoende af departementalreformen, upprätta ett fristående ämbetsverk, kunna icke tillmätas någon betydelse. Erforderligt biträde för de sociala frågornas beredning och handläggning inom departementen kan vinnas på enklare sätt och utan att man ikläder sig risken att få departementalreformen snedvriden. Den blifvande socialstyrelsen skulle i alla fall icke komma att besitta sakkunskap i de frågor (ålderdoms- och invaliditetsförsäkring, fattigvårdens ordnande etc.), som nu äro under utredning och rörande hvilka lagförslag inom den närmaste tiden väntas. Kommerskollegium kan icke anses så tyngdt af arbete, att arbetsstatistiska afdelningen icke skulle kunna stanna där ännu någon tid. De ärenden af någon betydelse, som skulle åtfölja arbetsstatistiska afdelningen vid en utbrytning, torde vara af den beskaffenheten att de under alla omständigheter fortfarande måste göras till föremål för yttrande af kommerskollegium.

Ledningen af de sociala försäkringsfrågorna och upprätthållandet af sambandet mellan dem och öfriga sociala frågor bör ligga omedelbart hos Kungl. Maj:t.

För de förvaltningsbestyr, som socialförsäkringen kräfvat, bör upprättas en såvidt möjligt enhetlig organisation. Dessa ärenden böra ej splittras, ty socialförsäkringens olika grenar höra nära tillsammans och gripa in i hvarandra och en splittring måste gifvet medföra en ökning af icke blott förvaltningskostnaden utan äfven själfva försäkringskostnaden.

Den provisoriska anordningen af tillsynsmyndigheten öfver sjukkasorna bör därför tills vidare icke rubbas.

Ett flertal af de sociala försäkringsfrågorna äro för närvarande under utredning. Men frågan om social sjukförsäkring har, bortsedt från de äldre kommittébetänkandena, hittills icke varit föremål för officiell utredning. Det synes därför vara af vikt, att en sådan ofördröjligen igångsättes rörande införandet af obligatorisk sjukförsäkring.

Förslaget om införande af obligatorisk moderskapsförsäkring utan samband med obligatorisk sjukförsäkring har från så godt som alla håll mötts med kritik. Detta misslyckade och, som man får hoppas, nu öfvergifna försök har mer än annat pekat hän på nödvändigheten att erhålla en rationellt ordnad sjukförsäkring.

Då den statistik öfver olycksfall i arbete, som utgifves af kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik, måste anses icke uppfylla det med densamma afsedda ändamålet, bör en ändring af sättet och anordningen för denna statistiks utarbetande vidtagas; och det torde vara för alla klart, att, innan fullständig utredning af denna sak ägt rum, anslag till utarbetande af ifrågavarande statistik icke bör uppföras å ordinarie stat.

Med återopande af hvad sålunda anförts hemställer jag,

att Riksdagen måtte afslå Kungl. Maj:ts proposition nr 108 angående anslag till ett centralt ämbetsverk för sociala ärenden, socialstyrelsen.

Skulle Riksdagen mot förmodan finna skäl bevilja medel till upprättande af ifrågavarande ämbetsverk, hemställer jag, under återopande af ofvan gjorda kostnadsberäkningar,

att Riksdagen allenast på det sätt måtte bifalla Kungl. Maj:ts proposition, att

dels från och med år 1913 i riksstaten under sjätte hufvudtiteln uppföres ett ordinarie anslag till ett centralt ämbetsverk för sociala ärenden, socialstyrelsen, å 100,400 kr.,

dels för upprätthållandet af socialstyrelsens verksamhet, utöfver anslaget å ordinarie stat, å extra stat för år 1913 anvisas ett belopp af 28,000 kr.,

dels ock från och med år 1913 från kommerskollegii nuvarande stat uteslutes en byråchef och föreståndare för det arbetsstatistiska arbetet m. m.

Stockholm den 23 april 1912.

A. Antonsson.